

NOVI POČETAK

KAROLJ PAL I OSVALD HARTMAN

Nakon svega toga što se desilo sa nemačkim stanovnicima Jugoslavije u godinama 1944. do 1948. razumljivo je, da je kontakt proteranih Švaba i njihovih potomaka sa bivšom domovinom dugo godina bio prekinut. Samo malo osoba su se mogli i smeli odlučiti, da posete Vojvodinu. Ljudi su se osećali nesigurni, pošto je zvaničan stav Komunističke Partije Jugoslavije i vlade prema Švabama bio negativan. Za sve

*Svečana sednica povodom 220 godišnjice doseljenja Nemaca. Mali Idoš
25-tog avgusta 2006. godine*

*Anlässlich der 220-Jahr-Feier der Gründung von Sekitsch fand
am 25. August 2006 im Festsaal der Gemeinde Mali Idoš
eine Festveranstaltung statt*

*A szikicsiek letelepedése 220. évfordulója alkalmából rendezett megemlékezés
a kishegyési képviselő-testület dísztermében 2006. augusztus 25-én*

što se u drugom svetskom ratu u Jugoslaviji desilo, bili su navodno oni krivi. Bili su označeni kao pripadnici „pete kolone“ i bez izuzetka svi su nazivani nacistima.

Pri ovakvoj kolektivnoj osudi bilo je svakom podunavskom Švabi jasno, da je nemoguće uspostaviti bilo kakvu saradnju sa nekadašnjom domovinom i njenim građanima. Trebalo je da se nešto vanredno desi, da bi se popravio odnos između Nemaca prognanih iz Jugoslavije i ljudi koji danas žive u toj lepoj zemlji. Zaokret u ovim odnosima desio se posle izbora koji su održani 23. decembra 2000. godine. Konačno počelo je novo doba u istoriji Srbije. Počeo je razvoj demokratije.

U ovim novonastalim uslovima započeo je proces preispitivanja uloge nemačke nacionalne manjine koja je do 1944. godine u čitavoj Jugoslaviji brojala oko pola miliona građana. U ovom periodu, umesto dosadašnje neistinite teze o kolektivnoj krivici podunavskih Švaba, sve više i sve slobodnije se govori o tome šta se desilo sa ovom populacijom koja je nekada živela na prostorima bivše Austro-Ugarske Monarhije i bivše Jugoslavije.

Imajući u vidu, da je decenijama ovaj deo zajedničke istorije neispravno interpretiran, proces menjanja mišljenja će dugo, verovatno jako dugo trajati. Zbog svega toga smatramo da nam je zajednički zadatak i zajednička obaveza da damo doprinos da u obostranom interesu ponovo stvorimo uzajamno razumevanje i poverenje između naroda koji su nekada živeli jedni pored drugih na ovim prostorima.

Ovaj proces izgradnje pokidanih niti razumevanja i saradnje između bivših i sadašnjih žitelja u Sekiću tj. u sadašnjem Lovćencu započeo je 21. aprila 2001. godine. Toga dana se u Lovćenačkoj školi desio skroman događaj u kojem je i Osvald Hartman imao priliku da učestvuje. Slavilo se 45 godina od polaganja male mature. Posle mnogo godina došao je Hartman ponovo u svoje rodno mesto u kome je živio sve do 1968. godine, tj. sve do svog iseljenja u Nemačku. Susret je veoma dobro uspeo i svi su se odlično osećali u krugu nekadašnjih školskih drugova.

Za vreme boravka u Lovćencu Hartman je boravio u kući svog starog prijatelja Andrije Stevovića. U razgovoru sa njime i sa drugim školskim drugovima, kao na primer sa Mirkom Popovićem, ispostavilo se da ljudi u Lovćencu takođe razmišljaju o mogućnostima uspostavljanja saradnje sa nekadašnjim nemačkim stanovnicima sela.

Osvald Hartman, kao predsednik Domovinske zajednice Sekić-Feketića, je na sledećoj godišnjoj skupštini udruženja 13. aprila 2002. godine u Behingenu (Böchingen, Nemačka) podneo izveštaj o ovom školskom susretu. Rezultat diskusije po ovoj temi bio je da je on ovlašćen da Mesnoj zajednici u Lovćencu uputi pismo sa predlogom za saradnju.

Pre nego što je ovo pismo napisano, on je u okviru svoje izdavačke kuće organizovao posetu podunavskih Švaba Vojvodini autobusom u periodu od 4. do 16. maja 2002. godine. Na ovom putovanju je učestvovala i gospođa Helga Baus rođena Stamler.

Kada su učesnici ovog putovanja 13. maja 2002. godine imali slobodan dan, gospođa Baus i Osvald Hartman su posetili Lovćenac/Sekić. Prvo su posetili porodicu Stevović a potom su bili primljeni veoma srdačno i prijateljski i u mesnoj kancelariji sela.

Prijem se okončao ručkom u Restoranu „Pipač“ u Feketiću. Na njemu su učestvovali gospođa Radomir Nikolić (Sekretar Mesne zajednice u Lovćencu), Mirko Popović, Andrija Stevović, Laslo Kelemen (vlasnik gostionice), a kao gosti gospođa Helga Baus i gospodin Osvald Hartman. Uzajamno razumevanje je bilo veoma dobro, čemu je doprinelo i to da su se sagovornici, osim gospođe Helge Baus, poznavali još iz vremena zajedničke posete školi. Uzajamno poverenje pri ovim prvim susretima olakšala je i činjenica, da je otac Osvalda Hartmana, do svog penzionisanja 1966. godine, bio dugogodišnji lekar u Lovćencu i očigledno je uživao poverenje mnogih stanovnika sela.

Na ovom susretu je izražena želja za daljim uzajamnim kontaktima. Pri tome treba istaći i ulogu gospodina Kelemena, koji je stalno i u svakom pogledu pomagao zbližavanju nekadašnjih i današnjih stanovnika sela i u mnogome pridoneo ostvarenju ove saradnje.

Tek nakon povratka sa ovog puta Osvald Hartman je napisao pismo, za koje je bio od strane Udruženja domovinske zajednice Sekić-Feketić opunomoćen.

Pismo od 17. juna 2002. godine bilo je upućeno Sekretaru Mesne zajednice u Lovćencu, gospodinu Radomiru Nikoliću i u njemu je stajalo doslovce sledeće:

*Poštovani gospodine Nikoliću,
za vreme boravka gospođe Helge Baus i mene 13. maja ove godine u Lovćencu bili smo se dogovorili, da Vam se javimo.*

Na prvom mestu se želim zahvaliti na srdačnom prijemu u mesnoj kancelariji, kao i na prijateljskom ručku u Feketiću. Gospođa Baus je bila stvarno iznenađena toplim dočekom i izjavila je da bi vrlo rado ponovo došla u posetu u Lovćenac.

Kao što Vam je verovatno poznato, nekadašnji nemački stanovnici Sekića i Feketića žive danas rascepkano u mnogim zemljama sveta; između ostalog u Nemačkoj, Austriji, Kanadi, Sjedinjenim Američkim Državama itd. Mi smo otprilike pre 25 godina osnovali udruženje tih ljudi sa sedištem u Nemačkoj. Od pre šest godina imam čast, da budem

predsednik tog udruženja, koje nosi ime „Heimatortsgemeinschaft Sekitsch – Feketitsch“ (Domovinska zajednica Sekić-Feketić).

U toku vremena je u čitavom svetu došlo do velikih promena, od kojih ni naša bivša domovina nije bila izuzeta. Iz tih razloga, a i zbog toga što je od vremena proganjanja naših članova od strane vlasti u vremenu od 1944. do 1948. godine u Jugoslaviji mnogo vremena prošlo, smatramo, da je došlo vreme, da pružimo jedni drugima ruku. Svet pripada mladim ljudima. Mi svi treba da se potrudimo, da tim mladim ljudima, ma u kojoj zemlji oni živeli, stvorimo mogućnosti za bolji život. Ne samo iz tog razloga, već i zbog želje, da se greške prošlosti isprave i našim starim članovima barem idejno vrati stari zavičaj, odlučilo je naše udruženje, da ponudimo tj. prihvatimo saradnju sa današnjim Lovćencom. Na godišnjoj skupštini našeg udruženja dana 13. aprila ove godine je to odlučeno.

Lično smatram, da je stvarno došlo vreme, da se stari Sekić i novi Lovćenac nađu i da pokušaju nešto zajedničko da stvore. Naravno, teško mi je sada reći, koji bi oblik mogla naša buduća saradnja imati. Ali smatram, da je najvažnije, da stupimo u međusobni kontakt, da razgovaramo i da na taj način nađemo zajedničke puteve, koji bi nas zbližili.

Ja se iskreno nadam, da će odgovorni ljudi u današnjoj mesnoj zajednici Lovćenac doneti sličnu odluku i da ćemo u budućnosti uspeti stvoriti veliku zajednicu našeg voljenog rodnog mesta.

*U očekivanju Vašeg odgovora srdačno Vas pozdravlja
Vaš Lovćenčanin Oswald Hartmann*

Nakon ovog pisma došlo je do više susreta, koji su bili preduslov za produbljenje međusobnih kontakata. Tako je u junu 2003. godine usledila poseta profesora Bitlingmajera (dr Georg Bittlingmayer) sa sinom Adamom iz Amerike i u septembru iste godine poseta gospođe Helge Baus. Svaki put je gospodin Mirko Popović dočekao i ljubazno pratio goste po selu.

Rezultat tih susreta u Lovćencu i Feketiću, kao i rezultat pisma od 17. juna 2002. godine je bilo službeno pismo Sekretara Mesne zajednice u Lovćencu, gospodina Radomira Nikolića i kontakt osobe u Lovćencu gospodina Mirka Popovića od 2. aprila 2004. godine. Ovo pismo ne sadržava samo predloge za saradnju već i poziv na zajedničke razgovore.

Na godišnjoj skupštini Domovinske zajednice Sekić-Feketić dana 17. aprila 2004. godine ovo pismo je bilo detaljno razmatrano i na kraju

je skup odlučio, da udruženje uputi u rodno mesto delegaciju od četiri člana, koju su sačinjavali gospoda Helga Baus i gospoda Johan Kajpert (Johann Keipert), dr Roland Hartman i dipl. ing. Oswald Hartman.

Oswald Hartmann je pismom upućenim gospodinu Radomiru Nikoliću 7. juna 2004. godine nagovestio dolazak delegacije i to u periodu od 20. do 24. juna 2004. godine. Vreme boravka ove četiri osobe u Vojvodini iskorišćeno je za intenzivne razgovore, koji su vođeni u veoma srdačnoj, prijateljskoj ali i ozbiljnoj atmosferi.

Izveštaj o tim razgovorima i njihovom rezultatu, koji je sastavio gospodin Karolj Pal, predsednik Izvršnog odbora Skupštine opštine Mali Idoš, daje sliku važnosti ove posete. Tekst Izveštaja koji je usvojen na sednici Skupštine opštine Mali Idoš glasi ovako

IZVEŠTAJ

o poseti delegacije Udruženja nekadašnjih nemačkih stanovnika Lovćenca i Feketića Opštini Mali Idoš

Na osnovu poziva Izvršnog odbora Skupštine opštine Mali Idoš, Saveta Mesne zajednice Lovćenac i Saveta Mesne zajednice Feketić u periodu od 20. do 23. juna 2004. godine delegacija Udruženja nekadašnjih nemačkih stanovnika Sekića i Feketića u sastavu gospoda Helga Baus, gospodin Johann Keipert, gospodin dr Roland Hartmann i gospodin Oswald Hartmann, posetila je Opštinu Mali Idoš.

Delegacija je 21. juna bila gost Skupštine opštine Mali Idoš, dana 22. juna Saveta Mesne zajednice Lovćenac, a dana 23. juna Saveta Mesne zajednice Feketić. U okviru ovih poseta gosti iz Nemačke su obavili zvanične razgovore sa predstavnicima opštine, odnosno mesnih zajednica i posetili su znamenitosti pojedinih naselja. Dana 23. juna u Feketiću delegacija se sastala sa gospodinom Csete Szemesi István, biskupom Reformatske crkve i gospodinom Dolinszky Árpád biskupom Evangelističke crkve kao i sa gospodinom Egeresi Sándor potpredsednikom Skupštine Autonorne Pokrajine Vojvodine.

Na osnovu rezultata ovih razgovora, na zajedničkom sastanku delegacije Udruženja i predstavnika Skupštine opštine Mali Idoš i Saveeta Mesne zajednice Lovćenac i Feketić koji je održan dana 23. juna 2004. godine u Feketiću, utvrđeni su sledeći Zaključci:

1. Delegacija Udruženja i predstavnici Skupštine opštine Mali Idoš, Saveta Mesne zajednice Lovćenac i Feketić sa zadovoljstvom konstatuju da su stvoreni uslovi i da je ostvaren zvaničan susret predstavnika Udruženja i predstavnika Opštine Mali Idoš i Mesne zajednice Lovćenac i Feketić. Obe strane imaju zajednički interes da posle ovog

susreta saradnja bude jos intenzivnija i odaje se zahvalnost svima onima koji su u prethodnom periodu svojom ličnom inicijativom dali doprinos ostvarivanju ove saradnje.

2. U cilju jačanja veza članova Udruženja nekadašnjih nemačkih stanovnika Lovćenca i Feketića i njihovih potomaka sa zavičajem, neophodno je jačati međusobnu informisanost o događajima koji su od zajedničkog interesa. Cilj ovih aktivnosti je da se Nemci, potomci bivših stanovnika Lovćenca i Feketića zainteresuju za zavičaj svojih predaka. U tom cilju će se redovno razmenjivati informacije o događajima i o planiranim aktivnostima. Udruženje će pomoći izradu raznih publikacija od zajedničkog interesa. Da bi se olakšao obilazak zavičaja nadležni organi opštine i mesnih zajednica će biti od pomoći svim posetiocima. Na veb sajtu opštine i naselja će se naznačiti adrese i telefonski brojevi institucija i ovlašćenih pojedinaca koji su spremni svim posetiocima zavičaja dati potrebne informacije.

3. U cilju sređivanja statusa i očuvanja objekata od interesa za bivše stanovnike Lovćenca i Feketića, dogovoreno je preduzimanje sledećih mera:

a) *Zajednička grobnica Nemaca na groblju u Lovćencu:*

Udruženje će naručiti projekat uređenja zajedničke grobnice Nemaca na groblju u Lovćencu i na narednom sastanku će se dogovoriti plan realizacije ovog projekta.

b) *Nemačko groblje u Feketiću:*

Udruženje će preko sredstava informisanja uputiti poziv svim zainteresiranim licima koji žele sačuvati porodičnu grobnicu na groblju u Feketiću i predložiti im da iste, na svoj trošak, premeste na novu lokaciju koja će biti određena po posebnom projektu.

Mesna zajednica Feketić će organizovati evidentiranje i snimanje svih porodičnih grobnica Nemaca kako bi se moglo pristupiti izradi zajedničke grobnice na kojoj će biti ispisana imena svih sahranjenih Nemaca u Feketiću. Projekat za izradu zajedničke grobnice i njenog uređenja će naručiti Udruženje.

c) *Nemačka Reformatska crkva u Feketiću:*

Mesna zajednica Feketić će nastaviti pred nadležnim Sudom postupak za iseljenje sadašnjih korisnika iz zgrade bivše Nemačke Reformatske crkve koja se dugo koristila za potrebe bioskopa, a sada se povremeno koristi za disk o i za prodavnicu. Cilj je da se zgrada po donošenju Zakona o vraćanju crkvene imovine vrati u vlasništvo crkve. Reformatska crkvena opština u Feketiću želi da preuzme ovaj objekat i da ga adaptira i preuredi.

d) *Nemačka Evangelistička crkva u Feketiću:*

Zemljoradnička zadruga Feketić, kao sadašnji korisnik objekta Nemačke Evangelističke crkve koji je dosada korišćen za magazin žitarica, ove godine je ispraznio objekat i nakon dobijanja saglasnosti od nadležnih državnih organa istu želi da vrati u vlasništvo crkve. Evangelistička crkva želi da preuzme zgradu i prema saznanju gospodina biskupa Dolinskog postoji mogućnost da se ista na državni trošak adaptira i preda na korišćenje Pravoslavnoj crkvi koja bi istu koristila za verske potrebe zajedno sa Evangelističkom i Reformatskom crkvom. Po drugoj verziji, nakon adaptacije, crkva bi se koristila za kulturne sadržaje i to kao zavičajni muzej i kao prostor za održavanje koncerata i izložbi.

4. Skupština opštine Mali Idoš i Savet Mesne zajednice Lovćenac i Mesne zajednice Feketić sa zadovoljstvom prihvataju predlog za zajedničko obeležavanje značajnih jubileja. U tom smislu 2005. godine će se u Feketiću obeležiti 220 godišnjica naseljavanja Mađara, 185 godišnjica naseljavanja Nemaca, 80 godina od naseljavanja Srba i 60 godina od kolonizacije Crnogoraca, a 2006. godine u Lovćencu će se obeležiti 220 godine od naseljavanja Nemaca i 60 godina od kolonizacije Crnogoraca. Program obeležavanja ovih jubileja će nadležni organi Udruženja i Mesnih zajednica dogovorno utvrditi.

5. Skupština opštine Mali Idoš u saglasnosti sa Savetima mesnih zajednica pokreće inicijativu za stvaranje partnerskih odnosa sa naseljem ili naseljima u Nemačkoj po predlogu Udruženja.

6. Osim zavičajne i turističke saradnje postoji izražena spremnost i za uspostavljanje privredne saradnje. Opština Mali Idoš upućuje dobrodošlicu svim potencijalnim investitorima i nudi otvaranje proizvodnih pogona u postojećim ili novoizgrađenim objektima u naseljima i u planiranom Biznis parku Small Steps pored autoputa M-70. Udruženje će o ovim mogućnostima na pogodan način informisati sve zainteresirane članove i potencijalne investitore.

7. Skupština opštine Mali Idoš i Savet mesne zajednice Lovćenac i Feketić upućuju poziv svim članovima udruženja nekadašnjih nemačkih stanovnika Sekića i Feketića da dođu u posetu svom zavičaju.

8. Ovi zaključci stupaju na snagu nakon što ga potvrdi Udruženje nekadašnjih nemačkih stanovnika Sekića i Feketića, Skupština opštine Mali Idoš, Savet Mesne zajednice Lovćenac i Savet Mesne zajednice Feketić.

9. Izvršni odbor Skupštine opštine Mali Idoš je na svojoj 122. sednici održanoj 30. juna 2004. godine razmotrio i usvojio ovaj izveštaj i doneo je zaključak o upućivanju izveštaja ostalim potpisnicima na usvajanje.

Izveštaj sastavio:

Pál Károly

Predsednik Izvršnog odbora SO Mali Idoš

Na sledećoj sednici predsedništva i savetodavnog tela Udruženja domovinske zajednice Sekić-Feketić dana 21. oktobra 2004. godine u Weiterstadtu/Nemačka je među ostalom odlučeno da udruženje želi podići jedan spomenik na današnjem groblju u Lovćencu u spomen svim generacijama koji su za vreme postojanja Sekića u njemu živeli. Osim toga je odlučeno, da se 2005. godine ponovo autobusom poseti Lovćenac i Feketić.

U januaru 2005. godine je Osvald Hartman ponovo doputovao u Lovćenac i Feketić radi dogovora sa predstavnicima mesnih zajednica o pojedinostima oko podizanja spomenika na groblju u Lovćencu i o detaljima planirane posete delegacije i učestvovanja u svečanostima povodom obeležavanja zajedničkih jubileja u Feketiću. Rezultat je bio pozitivan jer je dogovoreno kako treba da izgleda spomenik i koji natpis treba da nosi. Takođe je dogovoreno da će delegacija autobusom doputovati u Vojvodinu i da će 26., 27. i 28. avgusta 2005. godine učestvovati na proslavi zajedničkog jubileja 220 godina od naseljavanja Mađara, 185 godišnjica naseljavanja Nemaca, 80 godina od naseljavanja Srba i 60 godina od kolonizacije Crnogoraca u Feketić.

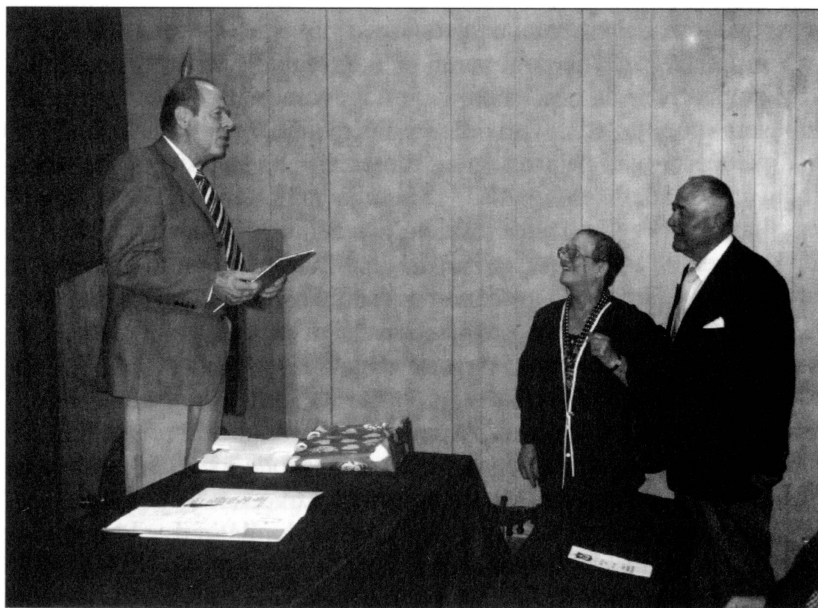
Kao rezultat ovih dogovora 10. juna 2005. godine je prema utvrđenom planu došlo do svečanog posvećenja spomenika na groblju u Lovćencu i to u prisustvu ne samo svetskih predstavnika čitave opštine Mali Idoš (u čijem sastavu je danas naselje Lovćenac, Feketić i Mali Idoš) već i crkvenih zastupnika evangelističke, reformatske i pravoslavne crkve. Projekat za spomenik je uradio Živomir Todorović, kamenorezac iz Lovćenca, koji je bio takođe i izvođač radova na postavljanju spomenika. Mesna zajednica Lovćenac je pomogla postavljanje spomenika i kao svoj doprinos poklonila je dve klupe, koje se sada nalaze u sklopu spomenika.

I putovanje za Feketić (a i za Lovćenac) od 24. do 30. avgusta 2005. godine je veoma dobro uspelo. Učesnici puta su srdačno primljeni i mogli su steći mnoga nova poznanstva i došlo je do produbljenja njihove povezanosti sa starom domovinom i njihovim sadašnjim stanovnicima.

Koliko su ozbiljni naponi uloženi od strane Udruženja Sekićana i Feketićana u Nemačkoj sa jedne strane i rukovodstva opštinske uprave u Malom Idošu i rukovodstva u mesnim zajednicama u Lovćencu i Feketiću sa druge strane, može se videti i po tome, da je stvorena jaka uzajamna veza između bivših i sadašnjih stanovnika i da se ovaj odnos, korak po korak, uporno i odgovorno izgrađuje u zajedničkom interesu.

Imajući u vidu sva ova nastojanja bilo je prirodno, da na sledećoj sednici udruženja dana 21. jula 2006. godine u Behingenu učestvuju i predstavnici Opštine Mali Idoš. Na poziv udruženja u zvaničnu posetu su došli gospodin Karolj Pal, predsednik Skupštine opštine Mali Idoš, i gospodin Danilo Dabović, načelnik opštinske uprave. Najvažniji rezultat ove sednice je bila odluka, da se 220. godiš-njica osnivanja Sekića zajednički proslavi u Opštini Mali Idoš od 25. do 27. avgusta 2006. godine. Ovim povodom se ponovo organizovalo putovanje delegacije od 38 učesnika autobusom u rodno mesto. U Malom Idošu kao i u Lovćencu i Feketiću je svečano obeležen dan osnivanja Sekića.

Oswald Hartman pozdravlja supružnike Jovetić

Oswald Hartmann begrüßt die Familie Jovetić

Oswald Hartmann köszönti a Jovetić házaspárt

Jedan događaj za vreme ove posete potvrdio je svima ispravnost započetog zajedničkog rada na zbližavanju bivših i sadašnjih stanovnika Sekića i Feketića. Šta se desilo? Crnogorskoj porodici Danici i Aleksandru Jovetiću iz Lovćenca je smetalo što se spomenik kod mlina u Lovćencu nalazi u ne baš dobrom stanju. Oni nisu dugo razmišljali već su samoinicijativno prefarbali izbledele natpise na spomeniku i u meri koliko je to bilo moguće izvršili su renoviranje ovog obeležja. Ovaj spomenik sada stoji obnovljen na ulazu u selo. Na njemu su ispisana sva imena Sekićana, koji su poginuli u prvom svetskom ratu, što je za Sekićane od velikog značaja. Porodica Jovetić je sa svojim delom potvrdila činjenicu, da su svi ljudi braća, da se nepravde prošlosti ne mogu zaboraviti, ali i to da treba težiti ka jednom zajedničkom novom početku.

Ispunjava nas radošću da su međusobni kontakti između nekadašnjih nemačkih stanovnika Sekića i Feketića kao i opštinske uprave, i građana koji sada tamo žive postali veoma intenzivni i da se ovi odnosi sve više produbljuju. Posete sprovedene zadnjih godina doprinele su da se decenijama stvarano nepoverenje smanjuje, a poverenje i uzajamno razumevanje povećava.

Ovu zajedničku želju za srećniju budućnost nije lako ostvariti. Svi učesnici u tom procesu moraju imati mnogo strpljenja da bi i zadnjeg skeptičara uverili u to, da se na mržnji, netolerantnosti i na lažima ne može graditi budućnost. Jedino rešenje je u razumevanju, ljubavi, toleranciji i u istinitoj želji da se ostvari novi početak u izgradnji čvrstih odnosa između bivših i sadašnjih stanovnika i njihovih potomaka.

Ovo je zajednički interes budućih generacija potomaka, onih, koji su u toku istorije živeli i koji sada žive u našim selima. Samo na ovaj način možemo našim selima – za mlade, a i za starije osobe – osigurati lepšu budućnost, jer smo samo zajedno jaki i veoma snažni!

Preveo: Arpad VICKO